

Druga povest: „Sve sa zaboravlja“ . . . Omerbeg — Aiša, glavni osebi, si obljubita zvestobo. Ali Omerbeg zapusti Sarajevo, domačo zemljo, ker hoče ohraniti vero nasproti tujcem, in gre sam v tujino, kakor toliko drugih. Delali niso nič drugega kakor sklepe o bodočnosti, mineval je čas in denar in večina jih je obubožala. Omerbeg, poprej imovit in častit mladenič, na tujem zapravi, ker brez dela živi, vse, in umrje zapuščen kot vslužbenec bogatega trgovca. Aiša joka dalj časa za njim, ko je odšel. Pozneje se uda volji materini, poroči se z bogatim trgovcem ter je srečna žena in mati. Sve se zaboravlja.

Tretja „Medju dva svieta“ — mi je najbolje ugajala in res prav mило se bere dogodba Muhamed-efendija. Razborit mladenič in ukaželjen gre k hodžam — turškimi duhovnom — v šolo; pride v Sarajevo in v sam Carigrad. A povsod vidi, kako pomanjkljivo je vse njihovo znanje, kako so sploh neredni in nevedni duhovniki turški, in njegov duh želi višje in višje izobrazbe. Hodí po svetu, proučava šege in naravo ljudstev, uči se in bere tuje knjige, kar je v turški veri nezaslišno, in želi koristiti res ter oblažiti narod. Ali bolezen se ga poloti — sušica in v najboljši dobi umrje. Čitatelju je ta povest prav poučna, ker marsikaj zvé o naravi turškega mišljenja. Muhamed je spoznal, kako nespametno delajo ljudje, ko zapuščajo domovino, ne učé se nič, ne delajo nič in tako propadajo. Ali videl je tudi, da govori brezuspešno. Ne da bi se ljudje učili ali izkušali porabiti zmožnosti vsak po svoje, živé brez dela, posedajo po kavarnah pijoč kavo in pušeč, in tako živé življenje lenobno v škodo sebi, v propast narodu. Blag značaj, pravim, je ta Muhamed-efendi in sočutje se mi je nehoté vzbudilo zanj in za ljudstvo, za katero je čutil i on.

„Sna mladiča“ je fantazija. Mladenič gleda v preteklo detinstvo, v dobo mladeniško — v lepoto rajsko; sanja o Allahu, katerega moli: „Bog je velik“ . . . prosi ga za srečno bodočnost. In kakor iz lahke megle mu zašepeče: „držati se vjere, naroda i napredka, jedino je sigurno utočište.“

Kar sem rekel o lanski „Bez nade“ — ponavljam moram i letos: Pisava je živa, — slike, prizori krasni, značajji pogojeni in jezik lep! Izostale so „tujke“ in, na kar jih še čitatelj naleti, so „tumačene“ brez posebnega „tumača“, ampak kar mimogredé. To dela berilo prijetno in ne moti, tako da je res zabavno. Pisatelja sta si vzela menda v spomin lanske besede in opomnjo.

Le na jedno sliko ali prizor bi namignil na straneh 41. in 42. Ne vem, ali bi smel tisto sliko razložiti slikar na ogled. Tista Fata „v mjesečini — razkošnim tielom itd.“ pa Alija ob oknu! Česar ne slikaj s čopičem, tudi ne s peresom!

M. Bulovec.

Ban Berislavić. *Spjevao Ivan Trnski. Dionička Tiskara. 30 novč.* — Neumorni starosta hrvaških pesnikov je obogatil hrvaško knjigo zopet z večjim delom in sicer z epskim. Vsebina je posneta iz krvave zgodovine hrvaške šestnajstega stoletja. Berislavić, vladika in ban, je junak v Trnskega spevu. Pripovedujejo se njegova slavna dela in junaška smrt „za krst častni i slobodu zlatnu“. Namera, da zjedini navadno in umetno poezijo, uspela mu je dobro in pesniška oblika mu je povsem lahka.

Život Svete Lucije, djevice i mučenice, *opjevan prostim pučkim stihom od N. Batistića. Cijena i krunu. Zadar 1896.* — Z veseljem poročamo o tej knjigi, katera je danes res izjema na polju pesništva, — ker nam v njej profesor-pesnik opeva življenje svetnice božje (sv. Lucije). Spev je zložen v navadnem narodnem verzu, brez olepšave in pesniškega poleta; vsebina se ozira na življenje sv. Lucije po rimskem brevijarju, na ustno sporočilo in na legendo, katera je še danes dobro znana med narodom na Siciliji. Knjigo bo gotovo narod dobro sprejel, ker je pisana po njegovem duhu in mišljenju. Danes se sicer veliko piše in peva —, no malo za ljudstvo. G. profesor završuje predgovor: „Dao Bog, da ovaj pokušaj potakne i druge valjanije sile, eda mjesto erotičnih pahuljica i zvonjelica, proslave po kojega od božjih ugodnika, koje naš narod štuje i časti često kao kakve abstraktne pojmove, jer o njihovu životu trudna ništa izvjestna. Stalan sam, da bi se takov trud naplatio tim, što bi se tako budilo i živo vdržalo religiozno čuvstvo, koje, na žalost, svagdan pada i medju prostim pukom.“

Milovanka. *Pjesan u slavu starca Milovana. Prikazana kao ugodni razgovor narodu. Skitio Vladislav Vezić. Potporom „Matice Hrvatske“. Zagreb 1896. Cijena 80 nov.* — Te pesmi sta izdala prof. dr. Fr. Marković in Iv. Milčetić kot zadnje delo znanega pesnika Vezića, na željo njegove vdove. Glavna vsodbuda za te pesni je bila pesniku slavnost odkritja spominika Kačićevega v Makarski leta 1890. Zato so pesmi zložene na način Kačićevega „Razgovora Ugodnoga“. Vezić je osnoval svojo „Milovanko“ kot narodno delo, in zato ima posebno vrednost.

Od novega leta so začeli izhajati nekateri novi listi. Na prvem mestu omenjam novi pedagogičko-poučni časopis „**Kršćanska škola**“, kateri izhaja v Zagrebu, da v čisto krščanskem duhu deluje za hrvaško šolstvo. Z veseljem pozdravljamo ta novi list, in z nami ga pozdravljajo vsi, katerim je do prave krščanske odgoje. Ta list je vzbudil katehetski odbor v Zagrebu, kateri je lani na sestanku v Spletu sklenil izdajati časopis. Urednik mu je Ante Jagar, duhovnik usmiljenih sester v Stenjevcu pri Zagrebu. Naročnina je 2 for. in naj se po-

šilja na veleč. g. Matijo Seigerschmieda v Zagreb. (Samostan usmiljenih sester.)

Lovor. *List zabavi in pouci.* Urednik Rikard Katalinić-Jeretov. Ta list je jedini beletristični v Dalmaciji. Uredništvo je v dobrih rokah; med sotrudniki nahajamo znana imena kakor dr. A. Tresić-Pavičića, P. Kumičića, N. Ostojića, D. Karamana in drugih. Izhaja v Zadru dvakrat na mesec in mu je cena 4 gld. (S št. 11. je list zamrl. — Uredn.)

Hrvaški velikošolci bivajoči v Pragi izdajejo političen list z imenom „*Hrvatska Misao*“. Urednik mu je Čeh Franjo Hlavaček. Izhaja vsak mesec in stane 3 gld. Naročnina in vsa pisma pošiljajo se na adresu: Fran Poljak, Praga, Kral. Vinohrady, Korunní třída č. 841. III. poschodění.

Aeskulap. *Ljekarnički časopis.* Izhaja 10. in 25. vsakega meseca na jedni poli. Stane na leto 4 for. Vrednik Fileus pl. Praunsperger.

Balkan, jedinstvu i bratskoj slogi. *Izdao uz sudjelovanje mnogih prijatelja sjedinjenja crkava.* Dr. Aleksander pl. Bresztyenszky. Namestu poročila naznanjamo vsebino 2. zvezka: I. Devet viekova. Dr. Bonaventura: Zar papa nije naslednik sv. Petra? Lector: Leo XIII. i sjedinjenje crkve na istoku. Putna crtica (Jedinstvo starih liturgija [Svršetak].) Palunko: Bratski razgovor o grčkome odijeljenju ili Poziv na sjedinjenje. B. B. Bogojavljenje u istočnoj i zapadnoj crkvi. Poslanica križevačkoga vladike Julija na svoje vjernike . . . Crkveni razdor i socijalna demokracija . . . Tristogodišnjica sjedinjenja rusinske crkve sa rimskom u Lavovu . . . I. Dictionnaire grec-français des noms liturgiques en usage dans l'église greque par Leon Cluguet licencié ès lettres.

Sbornik za narodni život i običaje južnih Slavena. *Na svijet izdaje Jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti. Svezak I. Uredio Prof. Ivan Milčetić. Zagreb. 1896. Cijena 2 for. 50 novč.* O namenu tega odličnega zbornika smo že poročali.

V tem prvem zvezku nahajamo doneskov od vseh stranij Hrvaške, Slavonije, Dalmacije, Bosne in Hercegovine. Akademija se nadeja za drugi zvezek doneskov tudi od Slovencev, kateri v tej smeri že delujejo v Letopisu Matice Slovenske.

Razven omenjenega Sbornika je izdala akademija še:

1. **Rad knjiga CXXVII. razred. filol.-hist. i filos.-jurid.**
2. **Rad knjiga CXXVIII. razred. matemat.-prirodoslovni.**
3. **Rad knjiga CXXIX. razred. filol.-hist. i filos.-juridički.**
4. **Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, svezak 16.**
5. **Starine knjiga XXVIII.**

Hrvaška znanost je izgubila koncem minulega in začetkom tega leta dva vrla zastopnika, učenjaka duhovnika in ta sta Šime Ljubić in dr. Ivan Crnčić. (O Crnčiću glej Dom in svet str. 191.)

Šime Ljubić, porojen je 24. vel. travna l. 1822. v Starem Gradu na otoku Hvaru v Dalmaciji. Ljudsko šolo je dovršil doma, gimnazijo, filozofijo in bogoslovske nauke deloma v Dubrovniku, Spljetu in Zadru. Dijak se je pečal s pesništvom, narodno zgodovino in jezikoslovjem in priobčeval doneske v hrvaški „Zori Dalmatinski“. Tedaj je napisal tudi svojo prvo numizmatično razpravo. V četrtem letu bogoslovja l. 1846. je izdal v Zadru „Običaji kod Vlaha u Dalmaciji“ in „Ribarenje i ribarsko prigovaranje Petra Hektorovića“, in to sta bili prvi knjigi natisnjeni v Dalmaciji v Gajevev pravopisu. Kot kapelan je imel v svojem rodnem mestu privatno gimnazijo in ob enem marljivo zbiral grško-latinske stare denarje in napise. Tudi pozneje, ko je bil prestavljen zaradi odločnega narodnega mišljenja i odstavljen od službe, delal je marljivo in spisal „Pjenezoslovje dalmatinsko“. L. 1852. ga vidimo župnika v njega rojstvenem mestu. Zbiral je tvarino za bijografični zbornik dalmatinski in za arheologijo. Ko je uvidel, da za arheologijo nima dovolj pomočkov v rodnem mestu, šel je v svet in sicer na Dunaj, kjer je bil l. 1854. potrjen za učitelja slovanskega slovstva. Čez dve leti je neumorno deloval v raznoternih arhivih in prepisaval jugoslovanske spominike. Seznanil se je tukaj tudi s Theodorom Mommsenom. Arheološke sestavke je priobčeval v Bulletinu arheološkega zavoda v Rimu. Na Dunaju dovršil je tudi delo: Dictionario biografico degli uomini illustri della Dalmacia“ in pošiljal sestavke slovstvene, kritične, arheološke in politične v dalmatinske časopise. L. 1857. se je vrnil v domovino in bil v Spljetu nastavljen za učitelja na gimnaziji. Njegovo delovanje in njegov ugled nista dala mirú njegovim nasprotnikom; zopet so ga zatožili na Dunaj, kamor se je sam šel opravičevati. Predno pa je dobil odlok v svoji pravdi, došla mu je ponudba, katera je povsem odločila o njegovem poznejšem delovanju. Minister Bach mu je ponudil podporo, ako hoče iti v Benetke, da ondi najde neke diplomatske dokaze za turško posest v Dalmaciji pri Kleku in Suturinu. Ljubić je seveda vesel sprejel to ponudbo in odšel v Benetke, kjer je čez tri leta svojega bivanja zopet iz raznoternih arhivov nabral neprecenljivega blaga za jugoslovansko zgodovino. Od tega je izdala akademija doslej že pet zvezkov, a ima ga še veliko. V Benetkah je izdal tudi več italijanskih knjig, tičočih se zgodovine slovanske. Vojska l. 1859. ga je prisilila, da je odšel iz Italije in sicer v Osiek za profesorja. Leta 1863. so ga nastavili na predlog Račkega na Reki. Tukaj je nadaljeval svoje slovstveno delovanje. Kot profesor hrvaščine je izprevidel, da učenci nimajo dobre